

Gemeente Texel

.txl

Document	Archeologische Quickscan
Plangebied	De Tuunen 2, Den Burg, gemeente Texel
Adviesnummer	21268
Opsteller(s)	Harmen de Weerd (KNA-archeoloog) & Michiel Bartels (sr. KNA-archeoloog)
Datum	16-12-2021

Advies	Vrijgeven Vrijgeven onder voorwaarde: Monitoring + stelpost (€ 10.000,- ex btw, prijsniveau 2021)
Vervolgtraject	Bij bouwrijpmaken plangebied toezicht houden en vondsten melden. Het is van belang dat Archeologie West-Friesland minstens twee weken van tevoren wordt geïnformeerd over de start van de grondwerkzaamheden. Graag ontvangen wij de contactgegevens van de veroorzaker, zodat contact kan worden onderhouden over de voortgang. archeologie@hoorn.nl / 06-30468593

Archeologische Quickscan

1. Inleiding

Op verzoek van de gemeente Texel (contactpersoon: mevr. Ellen Sickmann en Ilse Boerdijk) is gekeken naar het aspect archeologie met betrekking tot de ontwikkeling van het plangebied 'De Tuunen II' voor woningbouw. Het perceel hoort bij Den Burg en ligt ten zuiden van de Jan Ayesloot en ten westen van de Marsweg. Het grondgebruik betreft een opstelterrein, een gronddepot, een bezinkbak en een akker, het plangebied is ruim vier hectare groot.

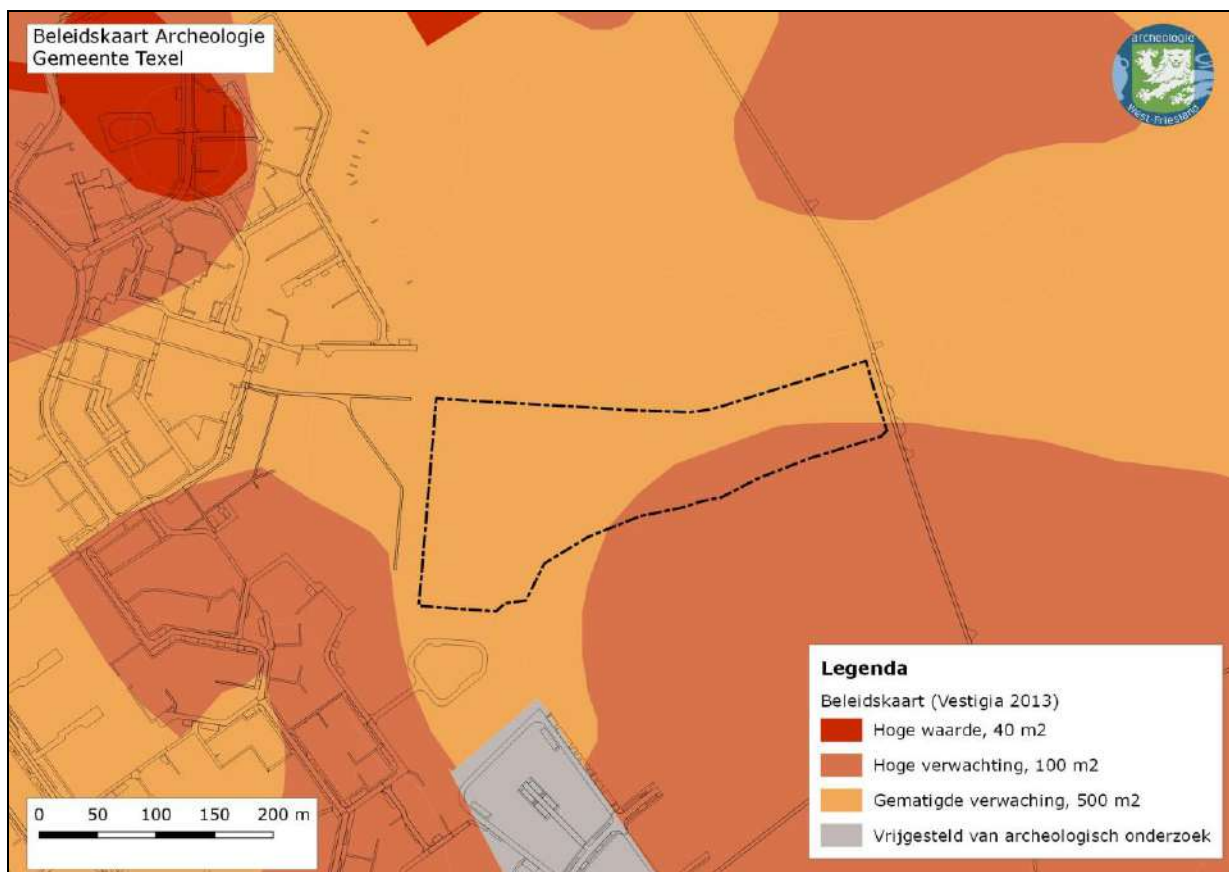
Met deze archeologische quickscan wordt onderzocht of binnen het plangebied sprake is van archeologische waarden of verwachtingen. De bouwplannen en de mate van bodemverstoring die hiermee gepaard gaat, zijn nog niet bekend maar zullen vergelijkbaar zijn met fase 1 (2016-2018). Het betreft dan de aanleg van waterpartijen, wegcunetten en bouwputten.

Afbeelding 1: Het plangebied 'De Tuunen II' op een luchtfoto. Ten zuiden van het plangebied ligt Tuunen 1. Bron: PDOK.

2. Beleidskaart archeologie

Voor de gemeente Texel is de beleidskaart van Vestigia Bv (2007, update 2013) vigerend. Op de beleidskaart zijn zones met een archeologische waarde of verwachting aangeduid, die zich laten vertalen in vrijstellingsgrenzen. Bodemingrepen die binnen de geldende vrijstellingsgrens blijven zijn niet onderzoeksplchtig.

Afbeelding 2: Het plangebied op de archeologische beleidskaart van de gemeente Texel (Vestigia 2013).

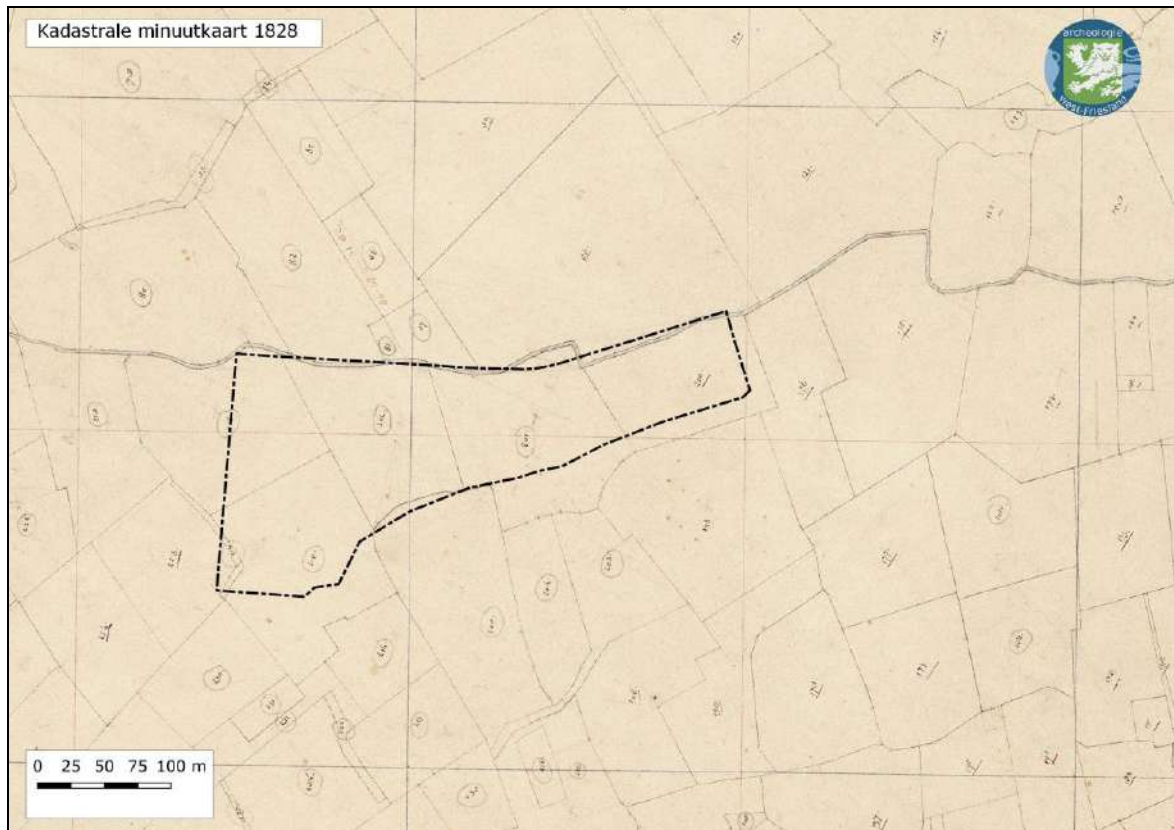
Het gebied ligt grotendeels binnen een zone met een gematigde verwachting (categorie 4) met een vrijstellingsgrens van 500 m² en een diepte kleiner dan 50 cm. Het zuidoostelijke deel ligt binnen een zone met een hoge archeologische verwachting (categorie 3) met een vrijstelling van 100 m² en een diepte kleiner dan 50 cm.

De nieuwbouwplannen zullen beide vrijstellingsgrenzen ruimschoots overschrijden, zowel qua oppervlakte als diepte.

3. Cultuurhistorische achtergrond

Voor het bepalen van de aanwezigheid van bewoningsresten uit de Nieuwe Tijd kan gebruik worden gemaakt van historisch kaartmateriaal.

Op de Kadastrale Minuut van 1828 is het plangebied niet bebouwd en bestaat uit meerdere percelen. De Marsweg dateert van een latere periode, en de sloot aan de noordzijde kent een grilliger karakter dan tegenwoordig. Op basis van het ontbreken van bebouwde percelen, kent het plangebied een lage archeologische verwachting voor de Nieuwe Tijd. Wat de Middeleeuwen betreft, worden bewoonde erven buiten de dorpskernen verwacht langs de doorgaande wegen. Dat is hier niet het geval. Bewoning uit de Middeleeuwen wordt ter plekke niet verwacht, maar 'toevalstreffers' kunnen niet worden uitgesloten.

Afbeelding 3: Het plangebied op de Kadastrale Minuut van 1828. Het gebied is niet bebouwd.

Ook op latere topografische kaarten blijft het plangebied onbebouwd. Wel is er sprake van ruilverkaveling, het rechte trekken van de Jan Ayesloot en het dempen van andere sloten op voormalige perceelsgrenzen. (afb. 4a t/m 4c)

Afbeelding 4a: situatie rond 1900. Bron: Topotijdreis.

Afbeelding 4b: situatie rond 1970. Bron: Topotijdreis. De percelen zijn ongewijzigd, maar de loop van de Jan Ayesloot is rechtgetrokken.

Afbeelding 4c: situatie rond 1980. Het gebied is ruilverkaveld. De originele sloten en percelen zijn grotendeels niet meer zichtbaar. Bron: Topotijdreis.

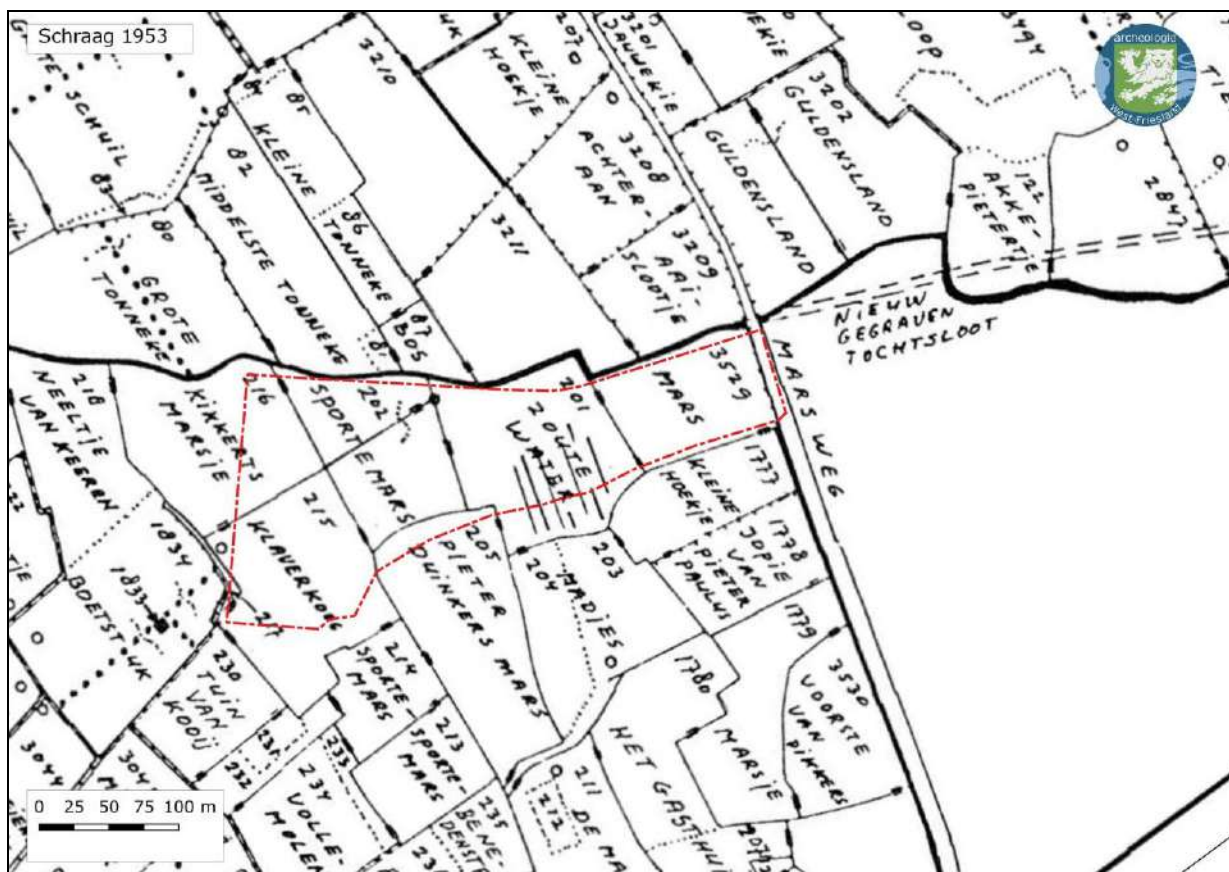
Het gebied wordt in de studie van Sjaak Schraag naar de veldnamen van Texel door middel van drie opeenvolgende kaarten weergegeven.¹

Afbeelding 5a: Situatie 1832

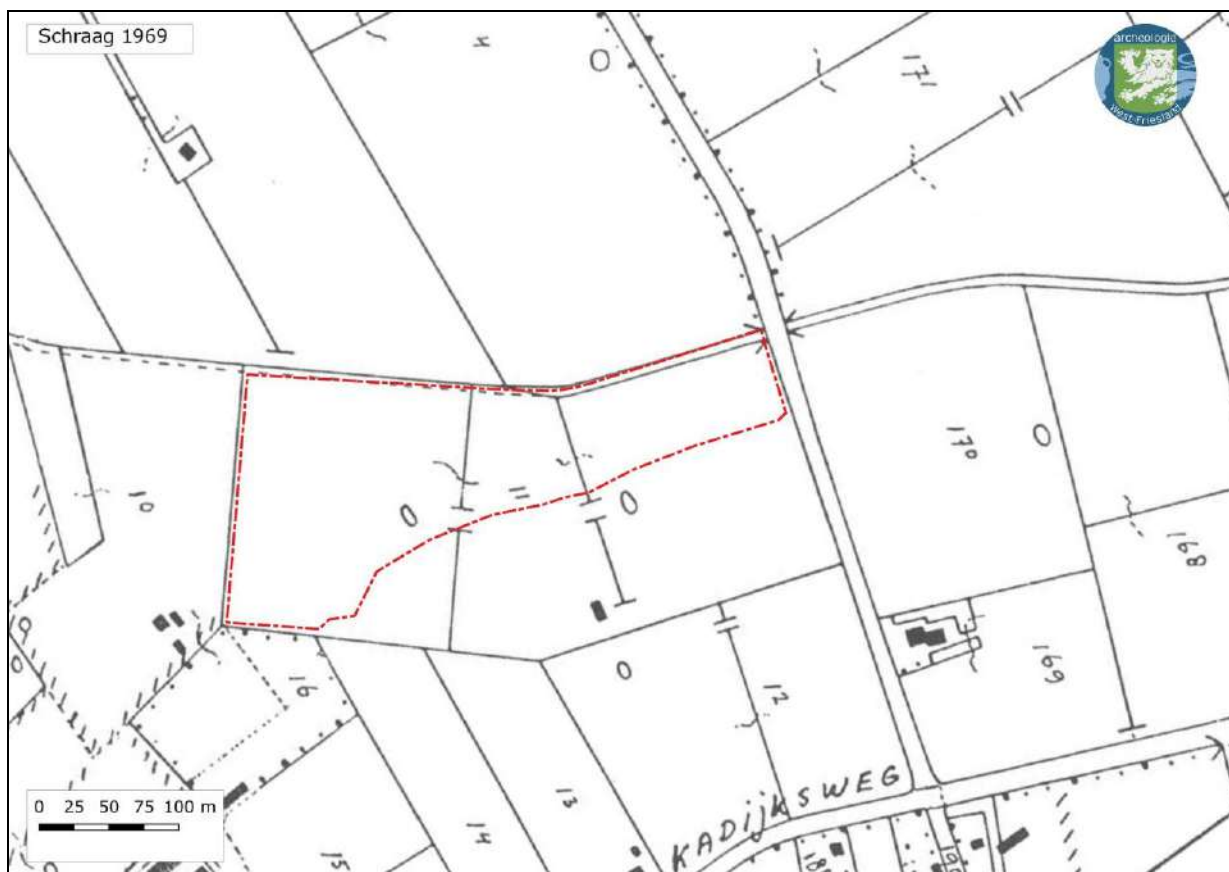
In 1832 kent het gebied van west naar oost de volgende toponiemen: De Grote Mars, De Klaverkoog, Lakemansland, Pieter Duinkersland (deels), Buttermanslandje. Mars duidt op drassig land, waar water slecht wegloopt.

¹ Schraag, 1990. 111-113.

Afbeelding 5b: Situatie 1953.

In 1953, voorafgaand aan de nietsontziende ruilverkaveling, zijn de toponiemen deels veranderd. In 1953 kent het gebied van west naar oost de volgende toponiemen: Kikkertslandje, Klaverkoog, het Lakemansland heet nu Zoutewater en het Buttermanslandje is Mars geworden. Mars duidt wederom op drassig land, waar water slecht wegloopt. Het Zoute Water duidt eveneens op drassige grond waar mogelijk nog kwel voorkomt.

Afbeelding 5c: Situatie 1969

Na de ruilverkaveling is de historische indeling van het plangebied uitgevlakt en opgedeeld in drie percelen. De huidige situatie is ongewijzigd.

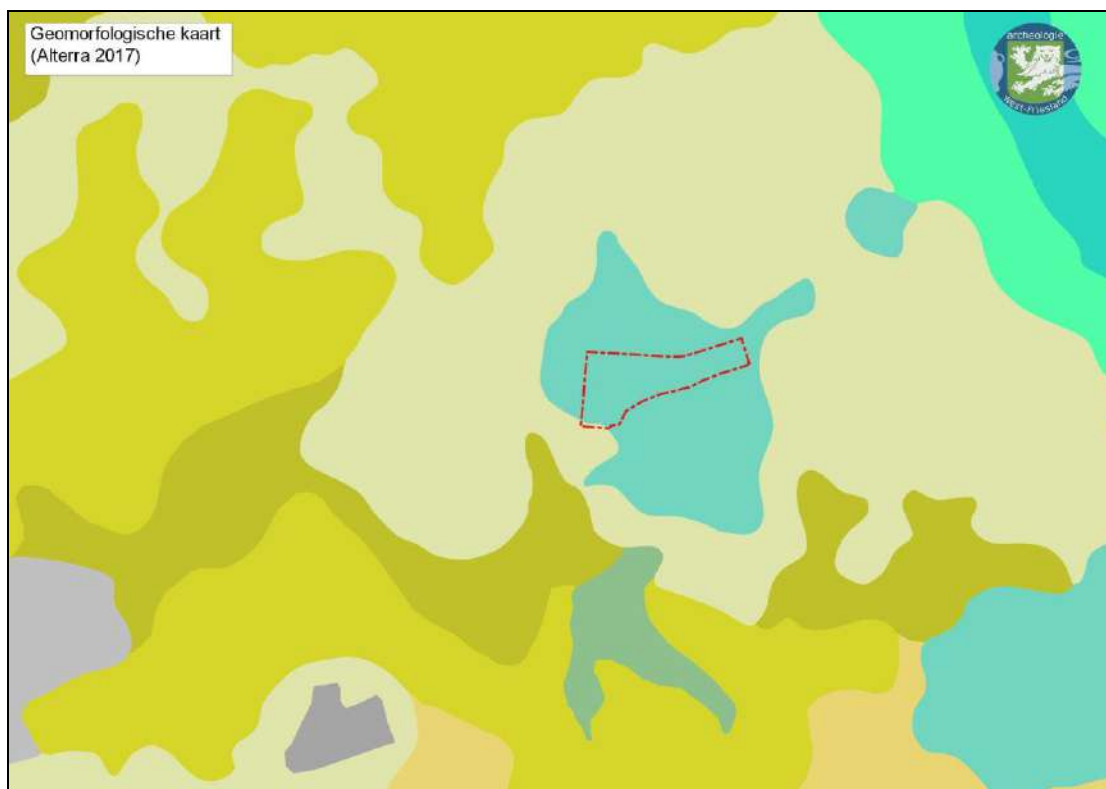
Tot voor de ruilverkaveling liep het gebied elke winter onder water. De jeugd uit Den Burg gebruikte het bij vorst als schaatsbaan.²

4. Archeologische en geologische bronnen

Aan de hand van bodemkaarten kan inzicht worden verkregen in de verwachting voor vindplaatsen uit de prehistorie. Binnen het plangebied komen twee bodemtypen voor.³ Het gebied met een hoge archeologische verwachting betreft een 'laarpodzolgrond, lemig fijn zand'. Een laarpodzol is gedurende langere tijd ontstaan in goed ontwaterd zand. De gedachtegang is dat bewoning in de prehistorie voornamelijk op de hogere en drogere gebieden plaatsvond. Deze zone ligt direct naast een 'kalkarme poldervaaggrond, zavel'. Een vaaggrond is een relatief weinig ontwikkelde bodem. Waarschijnlijk gaat het hier om vrij jonge afzettingen van zeeklei, wat aangeeft dat het gebied onder invloed gestaan heeft van de zee en kent daarom een gematigde archeologische verwachting (met de gedachte dat men zich niet vestigde in gebieden onder water konden lopen). De geomorfologische kaart (afbeelding 6) toont eenzelfde beeld. Het plangebied ligt in een 'vlakte van getij-afzettingen', omgeven door een gebied van ten dele verspoelde dekzanden. Dit geeft aan dat, vanaf een moment in de prehistorie, de zee invloed heeft gehad op dit gebied, en het daardoor minder geschikt werd voor bewoning.

² Mondelinge mededeling Geleijn Jansen (HV Texel) aan Michiel Bartels, zomer 2017.

³ Bodemkaart Alterra 2018, ontsloten via PDOK.

Afbeelding 6: Het plangebied op de geomorfologische kaart. Het ligt in een vlakte van getij-afzettingen omgeven door een gebied van ten dele verspoelde dekzanden. Bron: Alterra 2017.

In en om het plangebied zijn vier archeologische onderzoeken uitgevoerd, allen in het kader van de ontwikkeling van het plangebied Den Burg West of 'De Tuunen'. Allereerst een inventariserend onderzoek door middel van boringen, waaruit het advies kwam om een deel door middel van proefsleuven te onderzoeken op archeologische sporen.⁴

Dit vervolgonderzoek waarbij twee proefsleuven zijn aangelegd, is uitgevoerd in 2002. Hierbij is alleen de hoek onderzocht van de Hallerweg / Kadijksweg, zo'n 250 meter ten zuiden vanaf het huidige plangebied. Hierbij zijn sporen en vondsten uit de IJzertijd aangetroffen, evenals wat nieuwetijdse sloten en kuilen. Het advies was om de vindplaats met minimale verdere middelen te onderzoeken.⁵

Een vervolgonderzoek (bureau- en booronderzoek) vond plaats op het oostelijke deel van het plangebied en ten zuiden daarvan. De conclusie van dit onderzoek is dat het bodemprofiel grotendeels intact is (er heeft dus geen erosie plaatsgevonden onder invloed van de zee) en dat het plangebied bewoonbaar wordt geacht van de steentijden tot de late Bronstijd. Daarna wordt het vermoedelijk te nat voor bewoning.⁶

Het laatste onderzoek vond plaats in 2017 waarbij 29 proefsleuven zijn aangelegd op het oostelijke deel van het plangebied en ten zuiden daarvan (zie ook afbeelding 7). De conclusie van dit onderzoek was dat het gebied te laag ligt en te nat was voor bewoning. Sporen uit de prehistorie zijn niet aangetroffen, maar alleen nieuwetijdse sloten en vondsten, waaronder afval uit Den Burg. Het advies was om het plangebied vrij te geven voor verdere ontwikkeling.⁷

De sloten leverden een overstelpende hoeveelheid materiaal op. De vulling van de nieuwetijdse sloten is onderzocht. Het blijkt dat dit gemengd afval is afkomstig uit Den Burg. Het afval is hier

⁴ Molenaar 2001.

⁵ Schrijer 2003.

⁶ Sprangers 2016.

⁷ Pels-Ouweneel 2017.

gestort tussen globaal 1890 en 1920. Het betreft huishoudelijk afval, onder meer afkomstig van Hotel Texel aan de Groeneplaats.⁸ Asbest en andere bodemvervuilende zaken waren afwezig.

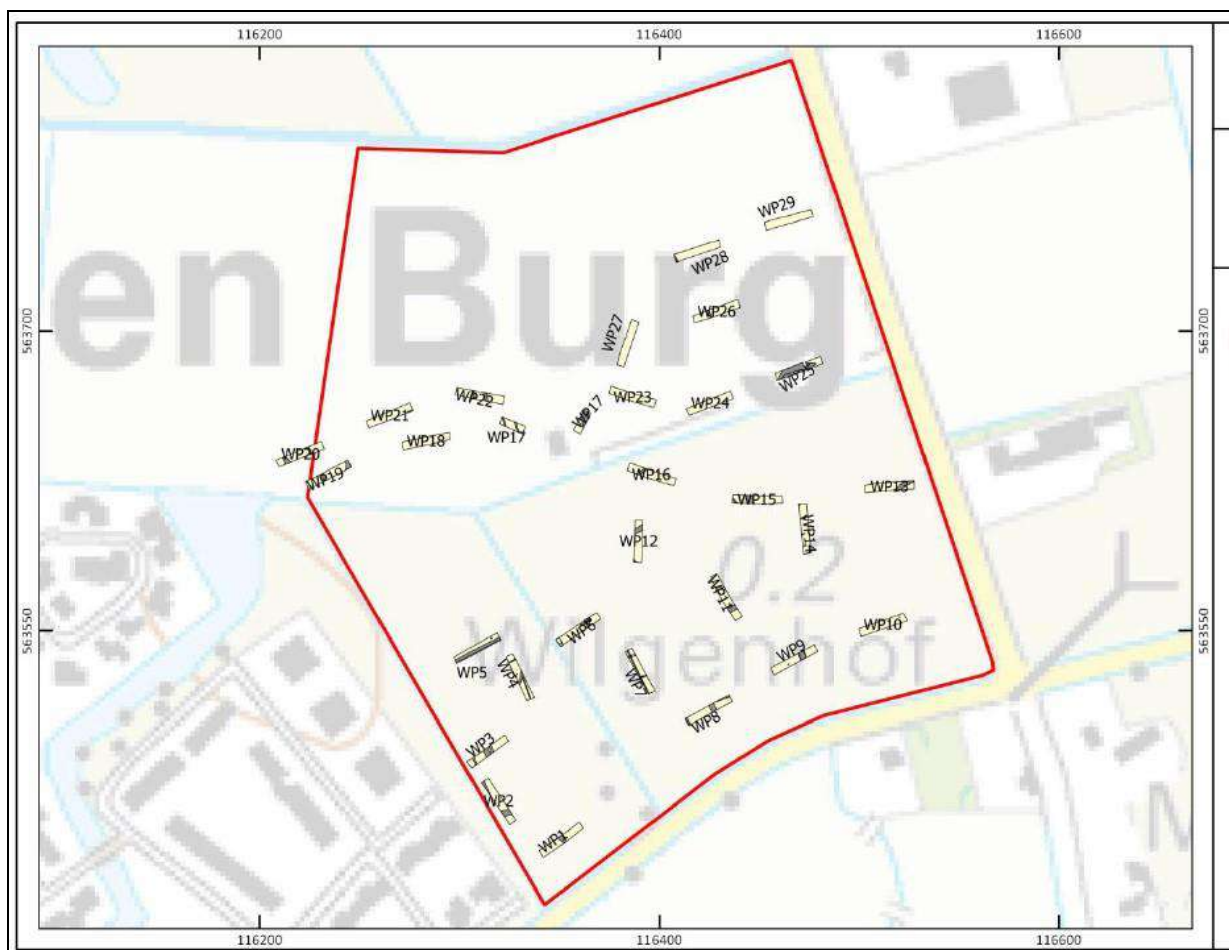

Afbeelding 7: Het archeologisch proefsleuvenonderzoek in de zomer van 2016.

Afbeelding 8: Het onderzoek naar het huishoudelijk afval in de dichtgestorte kavelsloten, juni 2017.

⁸ Bartels, 2018, Minneboo & Stellingwerf 2021.

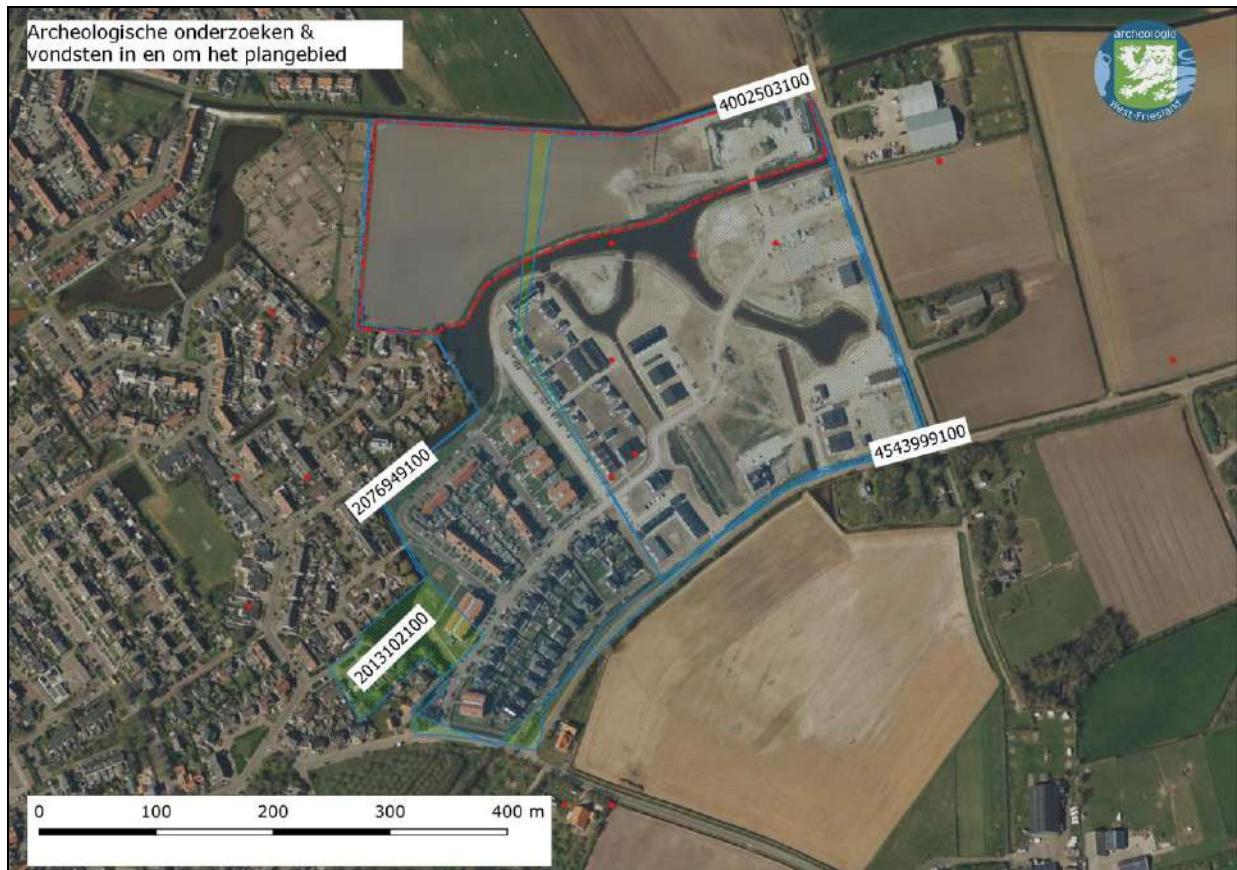
Afbeelding 9: overzichtskartaal van de aangelegde proefsleuven van het onderzoek uit 2016. Op basis hiervan is het deel binnen de rode lijn vrijgesteld van archeologisch onderzoek. Bron: Pels-Ouweneel 2017.

Vondsten direct ten zuiden van het plangebied dateren uit de IJzertijd (één fragment aardewerk, aangetroffen in een boring) en drie stuks keramiek uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Binnen het plangebied zijn geen vondsten gemeld in het landelijk registratiesysteem ARCHIS.

Op 14-12-2021 is het terrein betreden door Michiel Bartels. Het meest oostelijke deel is nu ingericht als 1. Opstelterrein, 2. Gronddepot en 3. Overstortbak (drijfzand). Deze delen zijn vermoedelijk al dieper verstoord en zullen geen archeologische resten meer bevatten. Deze delen kunnen worden vrijgegeven.

Het westelijke deel is een akker. Op deze akker had de bietenoogst plaatsgevonden. Het terrein was op het moment van betreden dermate drassig dat een verkenning onmogelijk was.

Palen van de tetraëders (betonnen strandversperringen) uit de Tweede Wereldoorlog staan niet op dit perceel maar wel twee percelen noordelijker aan de Marsweg. Deze palen zijn van cultuurhistorisch belang.

Afbeelding 10: Vondsten (rode stippen) en archeologisch onderzoek in en om het plangebied (gearceerde vlakken). Bron: ARCHIS / Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Afbeelding 11: Het plangebied aan de Jan Ayessloot (rechts) met links het gronddepot en de drijfzandbak. Foto AWF 14-12-2021.

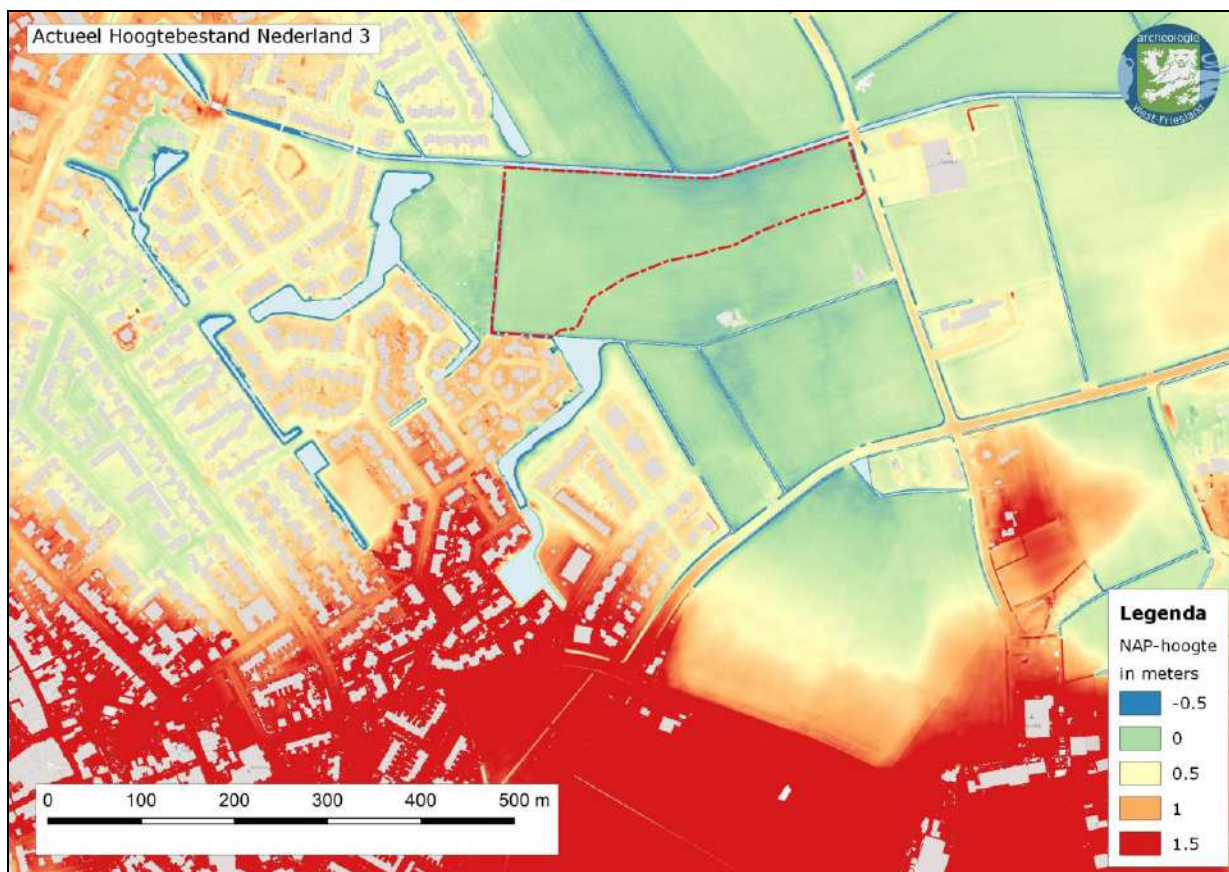
Afbeelding 12: De gerooide bietenakker staat op 14-12-2021 geheel vol water en is onbegaanbaar. Richting van de foto: west. Foto AWF 14-12-2021.

5. Conclusie

Het archeologisch onderzoek in het plangebied De Tuunen 1 heeft uit de prehistorie en middeleeuwen niets opgeleverd.

Uit de nieuwste tijd, 1890-1920, zijn sloten vol met huishoudelijk afval gevonden. Onderzoek naar dergelijke vondstcomplexen is tijdrovend. Het zal archeologisch weinig nieuws brengen.

Daarom is het advies om in plangebied Tuunen 2 alleen tot onderzoek over te gaan indien er resten uit de 16de-18de eeuw (1550-1800) worden aangetroffen. Dit zijn bijvoorbeeld materiaaldumps van de boerderijen uit de omgeving. Hier valt kenniswinst te behalen over het landgebruik uit de VOC tijd op Texel. De aangegeven stelpost is hiervoor bedoeld.

Afbeelding 13: Het plangebied op het Actueel Hoogtebestand Nederland 3 (AHN3). De hoogte van het maaiveld schommelt rond -10 tot +10 cm. ten opzichte van NAP.

6. Advies

Indien de (grondroerende) plannen ongewijzigd blijven, is nader archeologisch onderzoek in het kader van de Archeologische Monumentenzorg niet noodzakelijk.

Archeologie West-Friesland adviseert de voorgenomen ingrepen vrij te geven met betrekking tot het aspect archeologie.

De voorgenomen ingreep is vrijgesteld van archeologisch onderzoek. Ten behoeve van het doen van waarnemingen dient wel in de omgevingsvergunning te worden opgenomen dat Archeologie West-Friesland toekomstige graafwerkzaamheden wil monitoren.

Voor het uitvoeren van de monitoring wordt geadviseerd een stelpost (€10.000,- ex btw prijsniveau 2021) op te nemen. Deze stelpost zal het documenteren en uitwerken van eventuele sporen of vondsten (periode 1550-1800) dekken. Indien geen sporen of vondsten worden aangetroffen, zal geen of in mindere mate gebruik worden gemaakt van de stelpost. Het monitoren van de graafwerkzaamheden zal niet tot noemenswaardige vertragingen leiden. Vondstmateriaal dat bij het uitvoeren van het werk wordt aangetroffen is (conform de Erfgoedwet, § 5.4, artikel 5.10) eigendom van de Provincie Noord-Holland en zal door Archeologie West-Friesland worden aangeleverd aan het Provinciaal depot voor archeologie van Noord-Holland te Castricum.

Het is van belang dat Archeologie West-Friesland minstens een week van tevoren wordt geïnformeerd over de start van de werkzaamheden (archeologie@hoorn.nl / 06-11648953). Graag ontvangen wij de contactgegevens van de veroorzaker, zodat contact kan worden onderhouden over de voortgang.

7. Bronnen

AHN3 (www.ahn.nl)

Archis 3.0

Bartels, M. H., 2019. Grand Hotel-Restaurant Texel, Den Burg. Het afval van Texels fraaiste fin-de-siècle toeristenhotel in nieuwbouwwijk De Tuunen, in: *De archeologische Kroniek van Noord-Holland* 2018, 126-133.

Hessing, W.A.M. et al. 2012. Toelichting bij de archeologische beleidskaart van de Gemeente Texel. Geactualiseerde versie 2012 *Vestigia Rapport V984*, Amersfoort.

Minneboo, A & W. Stellingwerf, 201. *Toeristen in de Tuunen, historisch afval van Hotel Texel in een nieuwbouwwijk van Den Burg*. (= Archeologie Texel 5).

Molenaar, S. 2001. Bestemmingsplan Den Burg, gemeente Texel; een Aanvullende Archeologische Inventarisatie (AAI-1). *Raap Rapport 754*, Amsterdam.

Pels-Ouweneel, A. 2017. Den Burg, Marsweg en Kadijksweg. Gemeente Texel (NH). Een Archeologisch Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven (IVO-P). *Transect-rapport 1361*, Utrecht.

Schraag, S., 1990. *Veldnamen van Texel*. Den Burg.

Schrijer, E. 2003. Aanvullend Archeologisch Onderzoek in Den Burg, Texel. *ADC rapport 159*, Bunschoten.

Sprangers, J. et al. 2016. Plangebied Marsweg en Kadijksweg in Den Burg, gemeente Texel; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek (verkennende fase). *RAAP-Notitie 5574*, Weesp.

Woltering, P. J. 2000. *The archaeology of Texel, four studies on settlement and landscape (1350 BC-AD 1500)*. (Thesis Vrije Universiteit, Amsterdam-Buitenveldert) Amersfoort.

Vos, P., M. van der Meulen, H. Weerts en J. Bazelmans 2018: Atlas van Nederland in het Holoceen. Landschap en bewoning vanaf de laatste ijstijd tot nu, Amsterdam (Prometheus). Op 02-06-2020 gedownload van www.archeologieinnederland.nl.

8. Geldigheid

Indien de (bodemroerende) plannen voor dit project worden gewijzigd na advisering, dan dienen de nieuwe plannen te worden voorgelegd aan Archeologie West-Friesland, zodat deze opnieuw kunnen worden beoordeeld. Het voorgaande advies vervalt daarmee.

Deze archeologische quickscan heeft een geldigheid van **2 jaar**. Na verloop van deze periode wordt het advies ongeldig en dient bij ontwikkelingen een nieuw archeologisch advies te worden aangevraagd. Dit geldt ook voor ongewijzigde bouwplannen.

Bovenstaand archeologisch advies is daarmee geldig tot:

16-12-2023